

ревізії та експертизи кваліфікованих спеціалістів установ, орг-цій контрольних і фінансових органів; одержувати інформацію з автоматизованих інформаційних і довідкових систем та банків даних, створюваних органами держ. влади та місц. самоврядування України; за матеріалами оперативно-розшукової діяльності та підстав, передбачених законом, подавати до суду заяви про скасування реєстрації і припинення діяльності суб'єктів підприємництва, а також позови про визнання недійсними угод; входити за письмовим розпорядженням керівника органу або оперативного підрозділу СБУ за службовими посвідченнями на територію, у приміщення, на склади та сховища підприємств, орг-цій і установ (крім іноз. дипломатичних представництв) незалежно від форми власності, на пункти пропуску через держ. кордон та митниці, а також у вироб. приміщення громадян, які займаються підприємницькою діяльністю; за постановою слідчого та із санкції відповідного прокурора по нагляду за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності, а в невідкладних випадках — із наступним повідомленням прокурора протягом доби в разі загрози знищення, приховування або втрати предметів чи документів, які можуть бути використані в розкритті та розслідуванні злочинної діяльності, на строк до 10-ти діб опечатувати архіви, каси, приміщення (за винятком житлових) чи ін. сховища, брати їх під охорону, накладати арешт на грошові кошти та ін. цінності фізичних та юрид. осіб, вилучати предмети та документи зі складанням відповідного акта.

Постійний контроль за діяльністю СБУ, дотриманням нею законодавства здійснюється *Верховною Радою України*. Голова СБУ зобов'язаний щорічно подавати ВР України звіт про діяльність СБУ. Функції парламентського контролю за додержанням прав і свобод людини і громадянина в діяльності СБУ покладуються на Уповноваженого ВР України з прав людини.

СБУ підпорядкована Президентові України. Глава д-ви здійснює контроль за діяльністю СБУ як особисто, так і через уповноважені ним держ. органи та спеціально призначених ним посадових осіб. Голова СБУ щорічно подає Президенту України письмовий звіт про діяльність СБУ. Постійний контроль за дотриманням конституційних прав громадян і законодавства в оперативно-розшуковій діяльності та діяльності у сфері охорони держ. таємниці органів і підрозділів СБУ, а також контроль за відповідністю виданих СБУ положень, наказів, розпоряджень, інструкцій і вказівок Конституції і законам України здійснюється Уповноваженим Президента України з питань контролю за діяльністю СБУ.

У визначеному Президентом України порядку СБУ регулярно інформує главу д-ви та спеціально призначених ним посадових осіб з осн. питань своєї діяльності, про випадки порушення законодавства, а також на їхню вимогу подає ін. необхідні відомості. Нагляд за додержанням і застосуванням законів Службою безпеки України здійснюється Ген. прокурором України та уповноваженими ним прокурорами.

СНБУ/СБУ за весь час її існування очолювали: М.Голушко (20 вересня 1991 — 6 листопада 1991, тимчасово в. о. Голови СНБУ), Є.Марчук (6 листопада 1991 — 12 липня 1994, Голова СНБУ/СБУ), В.Маліков (12 липня 1994 — 3 липня 1995), В.Радченко (11 липня 1995 — 22 квітня 1998; 10 лютого 2001 — 2 вересня 2003), Л.Деркач (22 квітня 1998 — 10 лютого 2001), І.Смешко (4 вересня 2003 — 4 лютого 2005), О.Турчинов (4 лютого 2005 — 8 вересня 2005), І.Дріжчаний (8 вересня 2005 — 22 грудня 2006), В.Наливайченко (22 грудня 2006 — 6 березня 2009, тимчасово в. о. Голови СБУ; 6 березня 2009 — 11 березня 2010, Голова СБУ), В.Хорошковський (11 березня 2010 — 18 січня 2012), І.Калінін (із 3 лютого 2012).

Офіційний веб-сайт: <http://www.sbu.gov.ua>.

Літ.: На сторожі незалежності держави: 10 років Службі безпеки. К.,

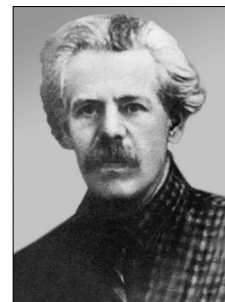
2002; Служба безпеки України: Становлення, досвід, пріоритети діяльності. К., 2007; Біла книга 2008: Служба безпеки України. К., 2009; *Голушко Н.М.* КГБ України: Последний председатель, т. 1—2. Донецьк, 2009; Служба безпеки України: історія і сучасність: До 20-ї річниці створення. К., 2012.

С.А. Кокін, В.Т. Окіншук.

СЛУЦЬКИЙ Євген Євгенович (19 (07).04.1880—10.03.1948) — учений-економіст, математик, статистик. Професор, д-р фізикомат. н. Автор багатьох новітніх ідей і розробок у галузі екон. теорії та історії екон. думки, економетрії, мат. статистики, демографії та засновник праксеології. 1899 закінчив із золотою медаллю Житомир. класичну г-зію та вступив на мат. відділення фізико-мат. ф-ту Київ. ун-ту, з якого 1902 був виключений за «неблагонадійність». Продовжив освіту в Мюнхенському політех. ін-ті. 1905 знову вступив до Київ. ун-ту — на юрид. ф-т. Перша його праця «Теорія граничної користності» (1910) була удостоєна університетської золотої медалі. Від 1913 до 1926 С. — викладач, доцент, професор Київ. комерційного ін-ту, брав активну участь у діяльності утвореної 1918 УАН; із 1923 очолював секцію теор. економії створеного 1920 Т-ва економістів. 1926 С. виїхав до *Москви*, де працював у ЦСУ СРСР та, за запрошенням М.Кондратьєва, у Кон'юнктурному ін-ті. Закриття 1930 цього ін-ту та арешт М.Кондратьєва примусили С. перейти до Центр. ін-ту експериментальної гідрології і метеорології. Від 1934 він працював у НДІ математики і механіки при Моск. ун-ті, де здобув ступінь д-ра фізико-мат. наук; 1938—48 працював у Мат. ін-ті імені В.Стеклова АН СРСР.

Праця С. «Теорія кореляції та елементи вчення про криві розподілення» (1912) була визнана одним із найкращих підручників зі статистики. Його теорія стаціонарних випадкових (стохастичних) послідовностей увійшла до заг. теорії стаціонарних випадкових процесів А.Хінчина, яка є важливим відгалуженням сучасної теорії ймовірностей.

В історію світ. екон. думки С. увійшов як автор праці «До тео-

Є. Є. Слуцький.

рії збалансованого бюджету споживача», опублікованої в Італії 1915, яка започаткувала якісно новий етап у розвитку теорії попиту. Праця увійшла до світ. наук. обігу тільки в 1930-ті рр.

Всесвітнє визнання принесла С. праця «Складання випадкових причин як джерело циклічних процесів» (1927), в якій учений надав дослідженням кон'юнктурних коливань нового напрямку: пояснював коливання екон. кон'юнктури не чинниками, що впливають на ділову активність (М.Туган-Барановський, М.Кондратьєв), а випадковими (стохастичними) процесами, які вивчає теорія ймовірностей. Висновки С. засвідчили необхідність перегляду спроб стат. доведення періодичних закономірностей в економіці, геофізиці, метеорології та ін. У 1920-ті рр. відкриття С. високо оцінили М.Кондратьєв, а також майбутній лауреат Нобелівської премії С.Кузнец. У 1930-ті рр. на основі «ефекту Слуцького—Юла» перший Нобелівський лауреат з економіки (1969) Р.Фріш (Норвегія) створив імпульсивно-поширювальний підхід до моделювання екон. циклів, який широко застосовується в науці (У.Мейер, Дж.Кумінс, І.Венезіан, П.Чен та ін.). Нобелівські лауреати (2004) Ф.Кюдланд та Е.Прескотт (США) розробили методологію аналізу динамічних стохастичних моделей заг. рівноваги з раціональними очікуваннями агентів.

Ще одна праця, яка принесла світ. визнання С., — «Етюд до проблеми будування формально-праксеологічних засад економіки», опублікована в Києві 1926. С. започаткував нову галузь науки — прaxeологію, змістом якої є методи визначення принципів раціональної людської діяльності за різних комбінацій умов.

Праці: Теория предельной полезности. К., 1910; Етюд до проблеми будування формально-праксеологічних засад економіки. В кн.: Записки Соціально-економічного відділу ВУАН, т. 4. К., 1926; Сложение случайных причин, как источник циклических процессов. В кн.: Вопросы конъюнктуры, т. 3, вып. 1. М., 1927; Избранные труды: Теория вероятностей. Математическая статистика. М., 1960; К теории сбалансированного бюджета потребителя. В кн.: Экономико-математические методы. Народнохозяй-

ственные модели. Теоретические вопросы потребления, вып. 1. М., 1963.

Літ.: Четвериков Н.С. Жизнь и научная деятельность Е.Е. Слуцкого (1880—1948). В кн.: Ученые записки по статистике, т. 5. М., 1959; Гнеденко Б. Евгений Евгеньевич Слуцкий (биографический очерк). В кн.: Слуцкий Е.Е. Избранные труды: Теория вероятностей. Математическая статистика. М., 1960; Аллен Р. Математическая экономия. М., 1963; Злупко С.М. Е.Е. Слуцкий — украинский экономист-математик мировой славы. «Экономика Украины», 1995, № 7; Горкіна Л.П. Слуцкий Евгений Евгеньевич (1880—1948). В кн.: Экономична енциклопедія, т. 3. К., 2002; Блауг М. 100 великих экономистов до Кейнса. СПб., 2005; С. Слуцкий: Визнання. Творча спадщина з погляду сучасності. К., 2007.

Л.П. Горкіна.

СЛУЦЬКИЙ ЛІТОПИС, Уваровський літопис — єдиний відомий список 3-ї, скороченої, редакції першого літописного зводу Великого князівства Литовського (Білорусько-литов. літопису 1446; див. Білорусько-литовські літописи). На берегах рукопису, датованого серед. 16 ст., писець зробив записи, які містять деякі дані з історії князів Слуцьких; із цього зроблено припущення, що рукопис створено в м. Слуцьк (нині місто Мінської обл., Білорусь). Літопис був приданий етнографом І.Сахаровим, а потім перейшов до зібрання О.Уварова. Нині пам'ятка зберігається у відділі рукописів Історичного музею в Москві (зібрання О.Уварова, № 1381 (153)). У рукопису втрачено перші аркуші. С.л. написано старобілорус. мовою. Він складається із двох частин. У першій частині в центрі уваги — діяльність Вітовта; розповідається також про великих князів литовських Ольгерда, Кейстута, Ягайла, київ. кн. Скиргайла Ольгердовича, про Синеводську битву 1362 та битву на Ворсклі (див. Ворскла, битва на річці 1399). Є відомості про митрополита Київського Григорія Цамблака, проте, як князь Дашко Острозький захопив Кременець і звільнив з ув'язнення Свидригайла Ольгердовича (1418). Друга, менша, частина — це стисла історія Київської Русі від 970 (вокняжіння Володимира Святославича в Новгороді Великому) до 1237 (монголо-татарська навала).

Вид.: Полное собрание русских летописей, т. 17. СПб., 1907; Полное собрание русских летописей, т. 35. М., 1980.

Літ.: Чамярыцкі В. Беларускія летапісы як помнікі літаратуры. Мінск, 1969; Улашук Н.Н. Введение в изучение белорусско-литовского летописания. М., 1985.

Ю.А. Мицик.

СЛУЦЬКІ — князівський рід, нащадки кн. Михайла Олельковича (див. Олельковичі), котрий по смерті батька отримав у спадок Слуцьк і Копил (нині обидва міста Мінської обл., Білорусь; 1455). С. вважалися носіями київ. князівської традиції: за Атанасієм Кальнофойським, на лаврських надгробках вони зветься «спадковими панами землі Київської»; за М.Стрийковським, кн. М.Глинський прагнув отримати права на Київ шляхом шлюбу з Анастасією Слуцькою. Мали шлюбні зв'язки із князями Острозькими, магнатами Ходкевичами, Радзивіллами; до останніх, із вигнанням С. на поч. 17 ст., перейшли їхні родові маєтності.

Літ.: Wolff J. Kniازیowie litewsko-ruscy od końca czternastego wieku. Warszawa, 1895.

О.В. Русина.

СЛЬОЗКА Михайло (р. н. невід. — п. 1667) — майстер-друкар і видавець, палітурник, літ. діяч. Н. в Новогрудку; за ін. даними, у м. Вільнюс). Друкарської майстерності навч., імовірно, у Вільнюсі та Києві. Із 1633 — член Львівського братства, учасник його виступів за національно-релігійну рівноправність укр. міщан. 1633—37 і 1643—51 керував Львівською братською друкарнею. Із 1638 мав також власну друкарню, в якій видав понад 50 книг церковнослов'ян., укр., лат. і польс. мовами (трактат М.Корони «Вступ в розуміння логічних і філософських термінів», 1649; книги І.Галатовського «Ключ розуміння», 1643—65, «Небо нове» — два видання, 1665; панегірик Тараса Прокоповича на честь Арсенія Желиборського, 1665, та ін.). Автор публіцистичних передмов, у яких виступив проти спроб ієрархії обмежити свободу видавничої діяльності.

П. у м. Львів.